

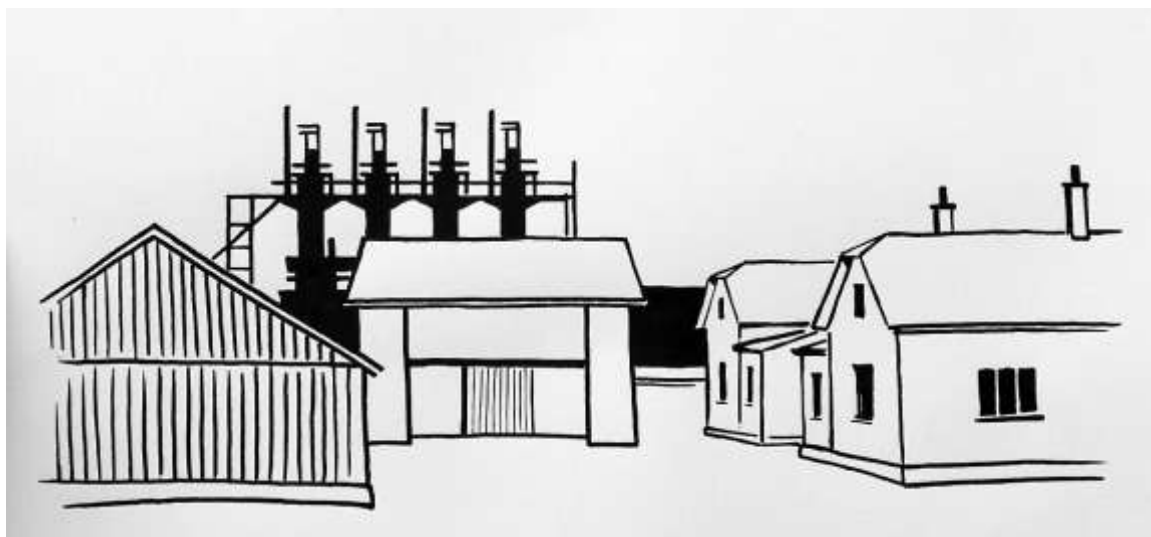
MEZI PRAŽCI MLADĚJOVSKÉ ÚZKOKOLEJKY

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PROJEKT

SBORNÍK

odborných, literárních a výtvarných prací žáků

8. ROČNÍKU

**ZÁKLADNÍ ŠKOLY MORAVSKÁ TŘEBOVÁ
KOSTELNÍ NÁMĚSTÍ**

2008

VÝCHOVA KE VZTAHU KE KULTURNĚ HISTORICKÉMU DĚDICTVÍ

Projekt MEZI PRAŽCI MLADĚJOVSKÉ ÚZKOKOLEJKY

Základní škola Moravská Třebová, Kostelní náměstí 21, během školního roku pořádá několik výchovně vzdělávacích projektů. Jedním z nich je projekt MEZI PRAŽCI MLADĚJOVSKÉ ÚZKOKOLEJKY, který škola s velkým úspěchem již druhý rok pořádá ve spolupráci s Průmyslovým muzeem Mladějov.

Projekt stojí na principech Výchovy ke vztahu ke kulturně historickému dědictví, jejímž cílem je pozitivně působit na morální a hodnotový žebříček dětí, vzbudit v nich lásku ke svému regionu a historickým tradicím, otevřít jim cestu k pochopení kulturně historických hodnot a souvislostí kraje a společnosti, v níž žijí.

Mladějovský projekt (určený pro 20 dětí 8. ročníku) se zvláště zaměřil na tvořivou činnost žáků. Vyšel přitom z premisy, že klíčovým základem kulturně historické výchovy je hluboký estetický prožitek.

Neobyčejně inspirativní a sugestivní prostředí mladějovského průmyslového muzea je pro naplnění těchto záměrů místo více než příhodné.

Výchovně vzdělávací projekt „Mezi pražci mladějovské úzkokolejky“ měl napomoci v dětech vzbudit morální úctu k industriálním památkám, vnímat je v kontextu kulturního odkazu kraje jako prvek, který se v průběhu desetiletí stal nedílnou součástí místní krajiny. Prvek, který za dobu své existence získal mimo své ryze praktické funkce i kulturní hodnoty. Žáci měli dospět ke zjištění, že součástí kulturní tradice jsou i obyčejné věci (nářadí, nástroje, stroje), které v sobě nesou výtvarné názory své doby.

JAKUB ŠKOLAŘ

Děti v těchto industriálních památkách a okolní přírodě soustavně hledaly vnitřní krásu a tříbily si tak estetické citění.

Žáci si také během projektu mohli mnohokrát uvědomovat důležitost účelné vzájemné spolupráce, díky níž jsou schopni dosáhnout

jakéhokoliv cíle. Byl jim též vytvořen dostatek prostoru k pochopení, že

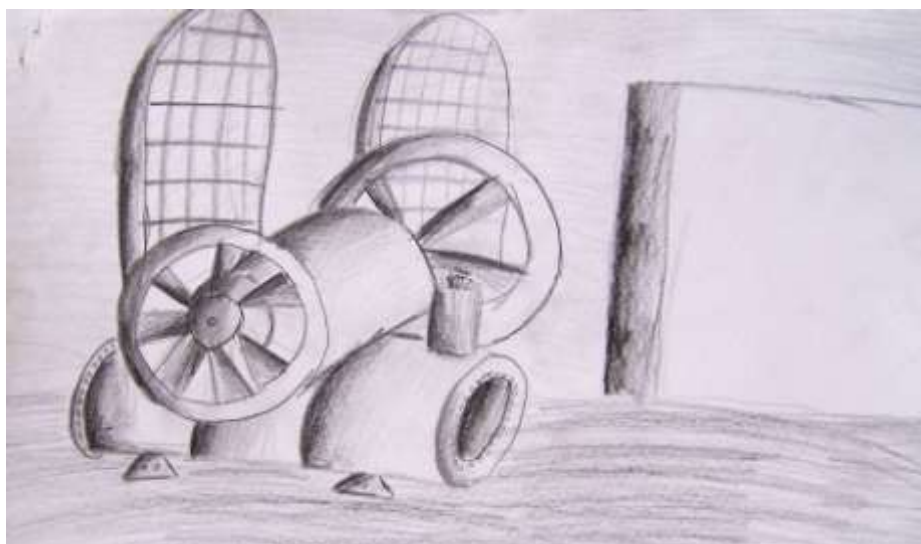
BEÁTA ŠNAJDROVÁ

nejen činnost přinášející okamžitý osobní zisk má smysl, ale skutečně velké vnitřní uspokojení může přinést práce přesahující konzumní existenci jedince.

Projekt opět ukázal, že rozvoj vědomostí a dovedností žáků při reálných a smysluplných činnostech, kde mohou využít své dosavadní zkušenosti je mnohem přínosnější, než plnění teoretických úkolů v rámci vyučovací hodiny.

Podle nadšení žáků a kvality jejich práce v muzeu lze doufat, že projekt pomohl posílit patriotismus dětí, vzbudit v nich úctu k řemeslné a technické dovednosti našich

předků a kultivovat estetické cítění, a bude tak přínosný pro jejich další život.

PETRA ŠÍPOVÁ

Autoři a organizátoři projektu jsou:

Bc. Petr Sýkora,

Mgr. Vlastimil Novák

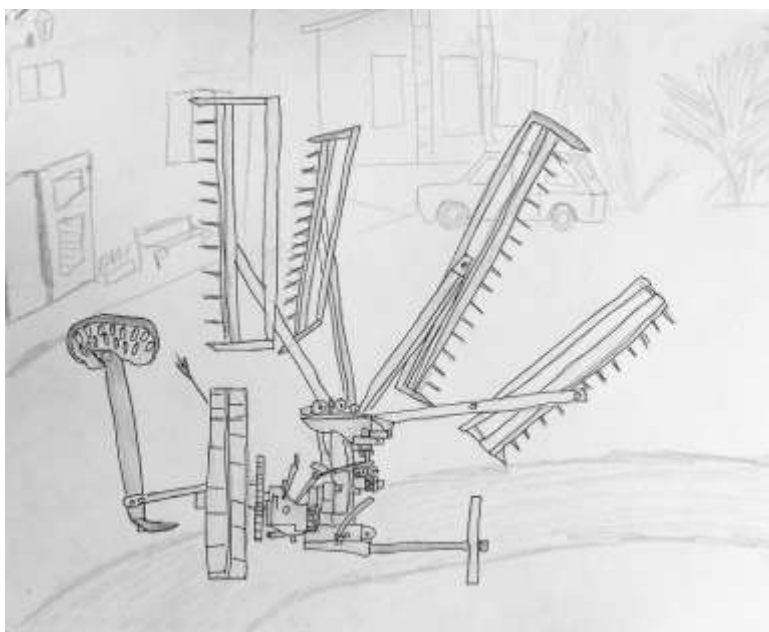
ZÁKLADNÍ ŠKOLA MORAVSKÁ TŘEBOVÁ, KOSTELNÍ NÁMĚSTÍ

Základní škola sídlí v historické neorenesanční budově v centru Moravské Třebové na Kostelním náměstí. Je jednou ze tří úplných základních škol ve městě.

Ve školním roce 2008 – 2009 ji navštěvuje 340 žáků rozdělených do 15 tříd.

Mezi hlavní cíle školního vzdělávacího programu patří vedení žáků k týmové práci, vzájemné pomoci, sounáležitosti a respektu. Důraz je při tom kladen na komunikaci, kooperaci a práci s informacemi.

Hlavní snahou edukační činnosti školy je vybavit žáky dovednostmi nezbytnými k plnohodnotnému a smysluplnému životu v současném světě a společnosti.

LADISLAV BŘICHÁČ

PRŮMYSLOVÉ MUZEUM MLADĚJOV

Průmyslové muzeum sídlí v areálu bývalé továrny na výrobu ohnivzdorných materiálů v Mladějově. Továrna zpracovávala lupek vytěžený v nedalekých dolech na Hřebečském hřbetu, který se dovážel po jedenáctikilometrové průmyslové drážce. Těžba zde probíhala od roku 1862 do uzavření celého závodu v roce 1991.

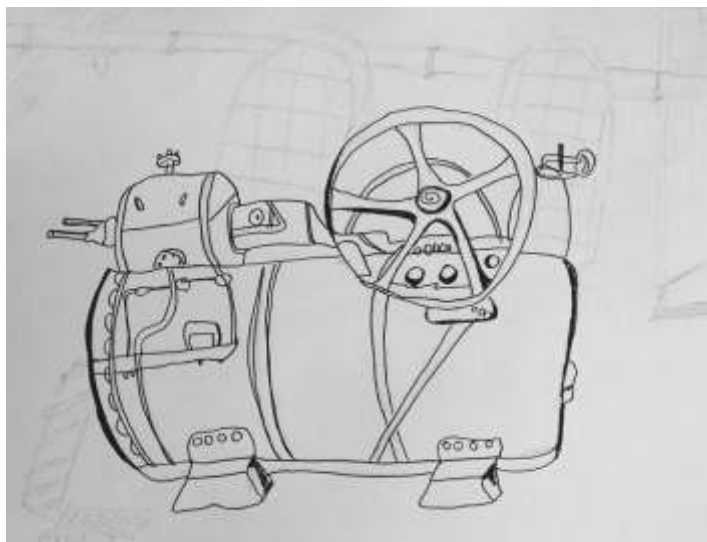
Od poloviny 90. let se areál postupně přetváří na průmyslové muzeum s expozicemi zemědělské, stavební a důlní techniky. Úzkorozchodná průmyslová trať je využívána pro jízdy výletních vlaků vedených historickými parními a motorovými lokomotivami.

DENÍK MLADĚJOVSKÉHO PROJEKTU

Exkurze 8. září 2008

V pondělí, v devět hodin ráno se výběr žáků z 8. A a 8. B sešel na vlakovém nádraží v Moravské Třebové, aby se vzápětí vydal na patnáctiminutovou cestu motoráčkem do Mladějova.

Dorazilo nás 20, a než jsem se nadáli, stáli jsme před branou Průmyslového muzea Mladějov. Následovala prohlídka muzea, při níž jsme se dozvěděli spoustu informací o exponátech. Asi o hodinu později nám p. uč. Novák rozdál pracovní listy, které jsme ve dvojicích vyplňovali. Odpovědi na úkoly a otázky z pracovního listu bylo nutné najít v muzejních expozicích.

HANA ŘEHÁČKOVÁ

Když jsme měli vypracováno, přišla nám vhod krátká přestávka na oběd, při kterém si každý z batůžku vybalil to, co mu doma přichystali.

Odpoledne každý dostal výkres a maloval nějaký exponát, a potom se také tvořilo z keramické hlíny.

Po dokončení výtvarných prací jsme opustili muzeum a odešli na nádraží, odkud nás vlak odvezl zpět do Moravské Třebové. Mladějovská exkurze končí asi v 15 hodin.

Třídenní expedice v Mladějově

24. září 2008

V 6:45 jsme se všichni účastníci opět sešli na nádraží v Moravské Třebové. Vlak nás zanedlouho odvezl do Mladějova, a my jsme se vydali do již známého prostředí průmyslového muzea. Ve společenské místnosti hlavní muzejní budovy nás uvítal pan Sýkora, stanovil pravidla pro pobyt v muzeu. Potom nám ukázal místa určená k noclehu (holky v hlavní budově, kluci na vrátnici). Když jsme se ubytovali, vyrazili jsme historickým vlakem na cestu po úzkokolejce.

Po několika zastávkách s vyprávěním o dolování uhlí a lupku přijíždíme na Novou Ves, kde je rozdělena práce. Někdo nakládá na

vagóny dřevo a pražce, jiní kopají keramickou hlínu a nosí do dalšího vagónu. Kolem 13:30, když jsou vagóny plné, práce končí a jede se zpět do mladějovského areálu. Po celé dopoledne mrholí, všichni jsme mokří a špinaví od bláta, ale přesto nadšení.

Po obědě následují další práce: sekání dřeva, natírání součástek bagru, zpracovávání keramické hlíny. Z dovezených pražců se v dětském koutku muzea staví bludiště podle předem ve škole připraveného návrhu (použilo se k tomu asi 60 pražců). Práce trvá přibližně do 20:00, následuje večere. Po ní nám pan Sýkora s panem uč. Novákem předkládají plán dalšího dne, hodnotí práci a na dobrou noc čtou z knihy Tři muži ve člunu. Před 22. hodinou máme chvíli na to, abychom se umyli a jdeme spát.

KATEŘINA MUSILOVÁ

25. září 2008

V 7:30 je budíček, všichni vstávají, oblékají se a jdou na snídani. Po snídani dokončíme bludiště a připravujeme se na příjezd dětí ze Základní školy speciální v Moravské Třebové. 25 těchto dětí přijelo v 9:30. My jsme se rozdělili do dvojic a přibráli si tři děti ze speciální školy. S nimi jsme v muzeu plnili různé zajímavé úkoly, ukazovali jim exponáty, kreslili. Potom jsme jeli vláčkem na zastávku Veksl, kde jsme společně tvořili reliéf z keramické hlíny. Po návratu děti odjely zpět do Třebové. My jdeme na oběd.

Po obědě je krátká pauza. Ve 14:00 jsme se opět rozešli do práce. Pracovali jsme v několika skupinách dle toho, co nás nejvíc baví (skupina techniků, historiků, výtvarníků, botaniků, fotografů, sochařů...). Někteří malovali, jiní stavěli dřevěnou sochu, další sbírali

rostlinky a připravovali herbář. Když byla práce hotová, všichni se odebrali na večeři. Po ní píšeme povídky na téma: „Člověk v zajetí techniky“. Večer jsme opékali buřty na ohni, sešli jsme se u něj o půl desáté. Do postelí nás zahrnala večerka ve 22:30.

26. září 2008

Den začíná budíčkem v 7:30. Po snídani v 8:00 jsme se připravili na cestu do přírody a v 8:55 jsme se pěšky po kolejích vydali na rozhlednu na Mladějovském hradisku. Z ní byl krásný výhled na okolní krajinu. Pak jsme vybalili své malířské náčiní a malovali přírodu kolem rozhledny. Zpět jsme se vrátili přes vesnici, ve 13:00 byl pro nás v muzeu připraven oběd.

JIRÍ ŠMÍDA

Po obědě jsme začali připravovat výstavu pro veřejnost. Někteří nacvičovali divadlo (scénář hry popisující jednu událost z historie továrny byl napsán předcházející den), jiní chystali občerstvení a další instalovali výstavu. V 17:30 se sešli naši rodiče a příbuzní podívat se, co jsme v Mladějově za tři dny udělali. Po divadelním představení a prohlídce výstavy následovala jízda na Novou Ves. Při zpáteční cestě bylo na zastávce Veksl pro rodiče připraveno občerstvení. Když se všechny talíře vyprázdnily, vlak romanticky osvětlený petrolejkami vyrazil do tmy směrem k Mladějovu.

Třídenní pobyt nám tím skončil, z Mladějova většina z nás s rodiči odjela domů, ale několik nadšenců zůstalo v muzeu s p. uč. Novákem až do soboty.

Hana Řeháčková

STRÍPKY Z HISTORIE MLADĚJOVSKÉ ŠAMOTOVÉ TOVÁRNY

Sepsány z rozhovoru s panem Zdeňkem Opletalem, bývalým zaměstnancem mladějovské továrny.

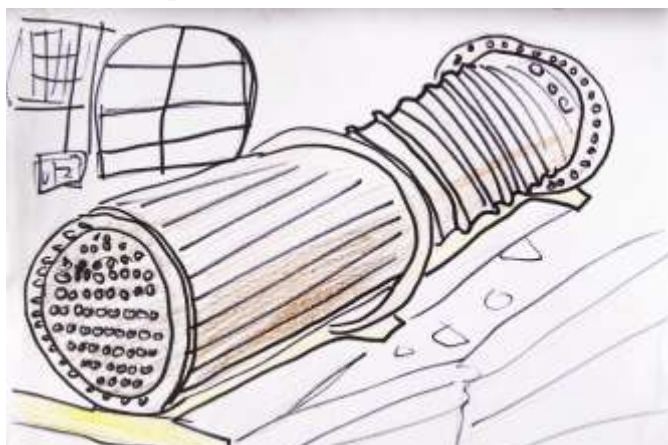
Příchod Opletalovy rodiny do Mladějova

Rodina Opletalů přichází do Mladějova po druhé světové válce. Mladějov patřil do oblasti obydlené Němci. Mnoho Němců podporovalo Adolfa Hitlera a netajilo se nenávisť k Československu. Proto byli po válce odsunuti, čímž se celé pohraničí téměř vylidnilo (v Mladějově zůstalo jen několik rodin: Vondrovi, Seidlovi, Praxovi...). Opuštěné domy postupně osídlovali Češi z vnitrozemí, vedly je sem různé pohnutky.

Opletalovi původně bydleli v Březině u Brna. V roce 1945 se tudy třikrát přehnala válečná fronta a napáchala mnoho škod. Jeden dělostřelecký granát zasáhl také domek Opletalů. Jeho rekonstrukce by byla velmi náročná, a proto si rodina vybrala nový domov v Mladějově. Pan Zdeněk Opletal v Mladějově vychodil školu, poté absolvoval průmyslovku v České Třebové. V mladějovském závodě pracoval jako zámečnick v dílně a na lokomotivách, poté jako mistr na pecích.

Pracovní den v šamotové továrně

Ráno pracovní doba začínala v šest hodin, vstávat se proto muselo v 5 hodin. Mistr, pan Pokorný, když přišel do dílny z krátké ranní porady, kde se rozhodlo, co se bude dělat, řekl: „Potřebuju opravit vrátek ten a ten, udělá to třeba Vlastík Suchý, Franta Ševčík a ty půjdeš opravovat čerpadla.“ Protože v dolech neustále ze stropů a stěn stékala voda, musela být sváděna do jímek a čerpadly odváděna ven. Někdy se stalo, že se nějaké čerpadlo zastavilo a bylo nutné jej vyměnit. Pokud se to stalo o víkendu, do pondělka se důl zaplnil vodou.

JAKUB ŠKOLAŘ

Pak se musely navléknout rybářské boty, dobrodit se k čerpadlu, odšroubovat jej od podesty, naložit na vagón a připevnit nové. Nejhorší na té práci bylo, že horníci, když se jim chtělo na záchod, nemohli běžet třeba 4 km ven, ale udělali to tak, jak by to udělal každý – šli někam do závalu, tam udělali svou potřebu a šli zase pracovat. Jenže když v dole stoupla voda, zvedla s sebou i všechn tento horníky nashromážděný materiál. A v tom pracovat nebylo nic příjemného. Na čerpadlech se pak třeba vyměňovala oběžníková kola, hřídele, těsnění...

Jindy se zase porouchalo něco na pecích, bylo potřeba něco svařit,

uřezat autogenem, udělat ozubená kola, něco na soustruhu, brusce atd.

Také bylo stále dost práce na opravě parních lokomotiv. Denně se na trati absolvovaly 2 – 3 jízdy, takže každou lokomotivu bylo nutné čas od času odstavit a opravit – vytloukly se trubky, předělaly armatury, brzdné špalky, pískování a další

PETR HRUBÝ, JAKUB ŠKOLAŘ

věci, co bylo potřeba. Tyto opravy se dělaly pod vedením Josefa Sedláka, který měl lokomotivy na starosti.

V 11 hodin se šlo na oběd. Obědy stály 18 Kčs. Osm korun odborářům přispívalo ROH (Revoluční odborové hnutí), které slučovalo všechny pracující, 10 korun si platil každý sám. Jídelna byla v budově sociálek, kde byly také šatny. Když dělníci přišli, paní kuchařka Krieglová už měla na stolech připravené mísy s polévkou, aby trochu vychladla a nemuselo se na ni čekat. Oběd trval 20 minut, pak se šlo zase na pracoviště. Pracovalo se do 14 hodin, pak se zaměstnanci šli umýt a ve 14:10 se odcházelo domů. Pak ale vedení přišlo na to, že se obědem krátí pracovní doba, takže se pracovalo až do 14:30.

Výroba šamotu

Na Hřebči se v dolech vytěžil lupek a drážkou dovezl do závodu v Mladějově. Zde se vagóny přitáhly k násypníkům. U nich stál pracovník, který vyklápěl lupek na transportér, který jej dopravil do zásobníků, které stály u každé pece. Z nich byl lupek navážen do pecí.

V nich byla čidla, která hlídala naplnění pece. Když byla pec zavezená, mohlo začít pálení. Pec se nejdříve rozhořela pomocí dřeva. Nemuselo se topit moc, lupek „hoří sám“ – je to hmota na přechodu jílu a uhlí. Ale nehořel zase dost, aby to stačilo na vypálení, proto byla vedle ocelových pecí postavena generátorovna, kde se z uhlí vyráběl plyn, jímž se v pecích topilo. O pár let později se mezi Rychnovem a Mladějovem vybuďovala přípojka zemního plynu, který byl přiveden i do závodu a vháněl se do pecí. Nebyla ho potřeba moc, jen trošku a už to hořelo samo.

Po přepálení z lupku vzniká šamot. Ten je ale nutné ještě zbavit příměsí (kysličníky železa, fosfor, síra) a roztrdit. K tomu sloužila třídírna. Zde byl nejdřív šamot pomocí elektromagnetů zbaven veškerých železitých částic. Pak šamot procházel soustavou velkých sít s různě velkými oky, která se neustále točila. Na nich se materiál třídil dle granulace. Větší kusy, které neprošly žádným sítím, byly ještě tříděny ručně. To, co již nešlo dál zpracovat, bylo využito pro úpravu cest. Odběratelé si šamot vybírali podle granulace dle toho, k čemu jej potřebovali. Hrubší šamot se používal ve slévárnách, kde se jím vysypávaly dvory, kam se skladovaly ingoty. Trochu menší granulace se vozila do Velkých Opatovic, kde se šamot drtil, přidávalo se vodní sklo

JIŘÍ ŠMÍDA

a lisovaly tvarovky použitelné do vyzdívek vysokých pecí, kamen, na komíny. Nejjemnější granulace – jemný prach – se používala jako výplň prostoru mezi šamotovou vyzdívkou a ocelovou stěnou pecí.

V třídírně pracovali ženy (většinou starší – holky tam nechtěly, protože se tam velmi prášilo, byla cítit síra a fosfor). Velice náročnou a těžkou práci v třídírně velmi usnadnilo zavedení pásových dopravníků, na nichž ženy materiál přebíraly. Do té doby seděly u stolu, na nějž se lopatami sypal materiál, který dělnice škrabkami přehrabovaly a hrnuly dál.

Těžba lupku

Lupek se těžil stěnováním, kde kombajn před sebou ve štole odhraboval materiál a za ním se nakládal na vagóny. Dříve se z méně dostupných částí dolu vagóny s lupkem vytahovaly koňmi. Koně se do dolů dostali jako odrostlá hříbata, měli tam vydlabanou maštal a na denní světlo vůbec nevycházeli. Následkem toho časem oslepli. Tento způsob dopravy pak báňský úřad jako zastaralý zakázal a vagóny se na hlavní točnu tahaly vrátkama, kde se sestavovaly do vlaku.

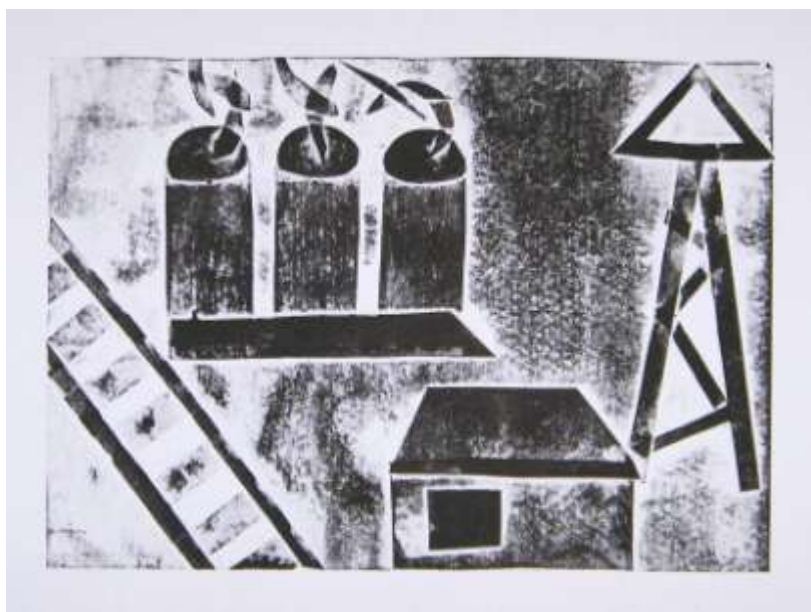
Pálení lupku na Hřebči

Před postavením ocelových pecí se lupek páčil přímo u dolů na Hřebči. V Mladějově se materiál jen třídil a expedoval.

K pálení na Hřebči sloužily šachtové pece. Nahoře byly otevřené, lupek se do nich ručně navážel a sypal přímo ze shora. Pálením lupku tady lesy velmi trpěly. V okolí rostlo jen křoví a plevel, velký obsah síry a fosforu udělal své.

Jediná dochovaná stará německá pec v mladějovském závodě se mnoho let používala jako sklad olejů.

Za druhé světové války na pecích pracovali ruští váleční zajatci, žili

KATEŘINA TICHÁ

HANA ŘEHÁČKOVÁ

zde v otřesných podmínkách při těžké práci, přespávali v prkenných barácích.

Konec továrny

Šamot byl vždy potřeba v době, kdy hrozil válečný konflikt. Tehdy totiž byla poptávka po dělech, tancích a jiných zbraních. Na to všechno bylo za-

potřebí velké množství železa, železárny jely na plné obrátky. Čím více se železa vyrobilo, tím častěji se musela vyměňovat vyzdívka pecí.

Po 2. světové válce se vytvořil východní a západní blok – Rusové a Američané si nemohli přijít na jméno. Vypuknutí třetí světové války bylo mnohdy na spadnutí. Koncem 80. let se vztahy mezi mocnostmi urovnaly, opadl zájem o produkci zbraní a potažmo i žáruvzdorných materiálů.

S poklesem poptávky po šamotu se začalo uvažovat o uzavření závodu v Mladějově nebo v Březině. V Březině se lupek těžil povrchově, v Mladějově hlubinně. Povrchová těžba znamenala buldozerem odhrnout skrývku (v Březině to bylo 8 – 50 m) a pak odtěžit žílu (o mocnosti 2 m). Výhodnější bylo těžit hlubinně, ale v Březinách bylo ředitelství, kde pracovali všichni náměstci a administrativa, takže bylo rozhodnuto uzavřít Mladějov. Březina funguje dodnes – šamot se dodává do Opatovic, kam vozí i Horní Bříza.

Otázky pokládali:
Petra Benedová
Kateřina Tichá
Bedřich Školař
Jiří Šmída

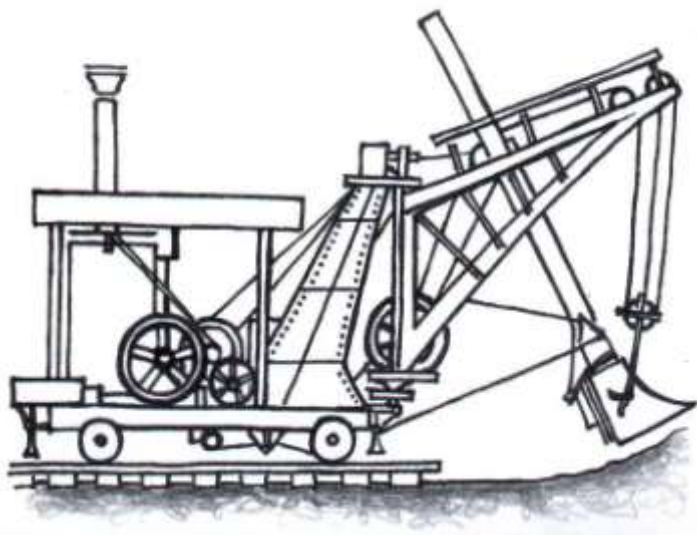
JAKUB ŠKOLAŘ

HANA
ŘEHÁČKOVÁ

Bagr ŠKODA D-500

Od 19. století při výstavbě velkých staveb lidé využívali práce mechanických strojů. První bagr vznikl přibližně stejně jako první

lokomotiva. Sestrojil jej roku 1839 William Otis v Americe. Rypadlo bylo umístěno na pojízdném železničním podvozku a fungovalo na bázi otočného jeřábu, jehož rameno zvedalo lopatu upevněnou na násadě. Tento stroj se mimořádně osvědčil na stavbách prvních amerických železnic.

Výrobu těchto rypadel velmi brzo zavedla

v Evropě anglická strojírna Ruston, která měla svoji pobočku i v Praze. Ve střední Evropě se výrobou lopatových rypadel jako první zabývala firma Menck & Hambrock se sídlem v Ottensenu u Hamburku. Roku 1901 postavila první prakticky použitelné kolejové lopatové rypadlo na parní pohon.

Do Čech byl dodán první bagr v roce 1880. Byl americké výroby a úspěšně pracoval na povrchovém dole v Ledvicích u Duchcova.

Roku 1922 vyrobily Škodovy závody Plzeň první lžícový bagr s parním pohonem pro důl Hrabák v Čepirozích u Mostu. I tento bagr byl dosud umístěn na kolejovém podvozku. První parní rypadlo na pásovém housenicovém podvozku vyrobily Škodovy závody v roce 1925. Od roku 1934 se v Plzni staví bagry s diesellovým motorem.

Za dobu trvání první republiky (tzn. do r. 1939) bylo v ČSR vyrobeno pouze 100 kusů bagrů. Za druhé světové války se v plzeňských Škodových závodech a v ČKD Slaný rozběhla licenční výroba rypadel německé konstrukce Menck & Hambrock. Koncem války se výroba z Plzně částečně přenesla do Hradce Králové. Za okupace bylo vyrobeno asi 200 rypadel.

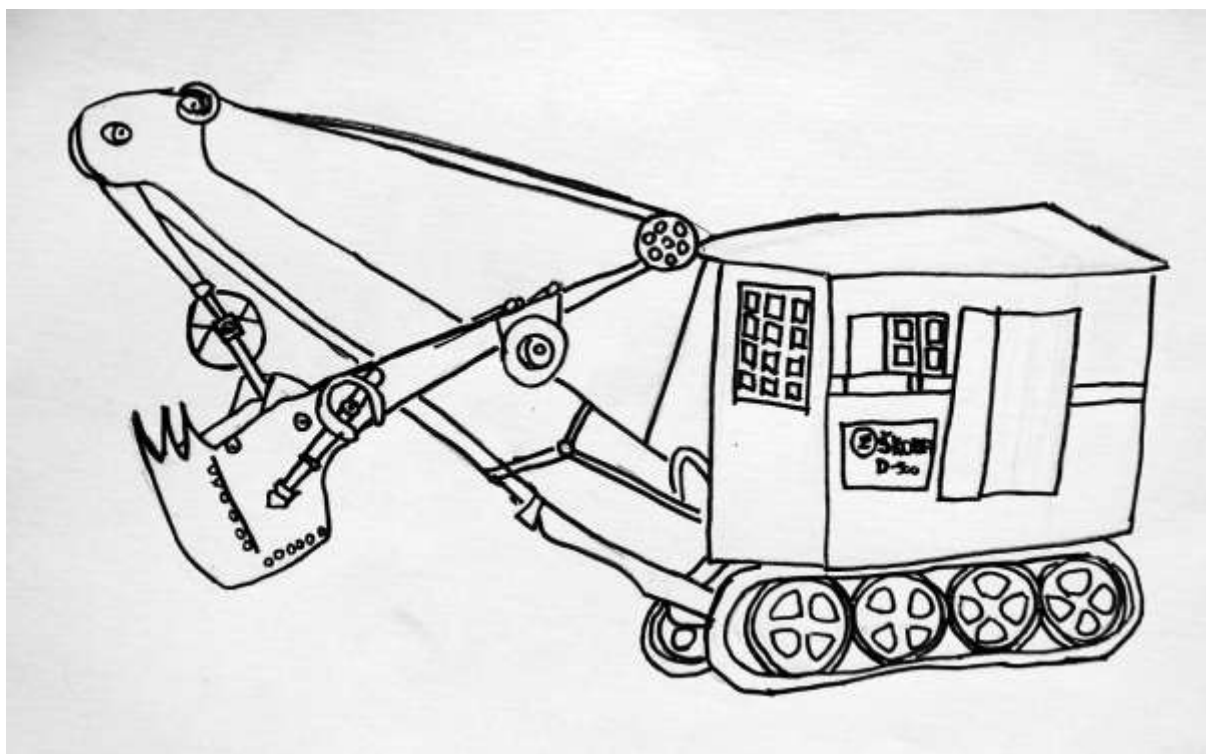
Po ukončení války (v letech 1947 – 48) Škodovy závody Plzeň zavedly do výroby lopatové rypadlo nového typu D-500 s lopatou o objemu 0,5m³ a poháněné diesellovým motorem.

Typ D-500 se nejdříve vyráběl v Plzni, Dubnici nad Váhom a od roku 1952 v nově vzniklých Uničovských strojárnách v Uničově. Od roku 1954 tento typ vyráběly i nově založené Popoliánské strojárny v Detvě na Slovensku.

Bagr D-500 se používal hlavně ve stavebnictví, bylo vyrobeno 1500 kusů tohoto typu. V současné době existují pouze 2 exempláře. Jeden vyrobený ve Škodě Plzeň v roce 1948 pracoval ve Švédsku a je tam dodnes jako soukromý muzejní exponát.

Druhý dochovaný bagr vznikl v PPS Detva roku 1955, koupil jej kamenolom v Liticích nad Orlicí, kde byl v provozu několik desítek let. Dnes je součástí muzejních sbírek Průmyslového muzea Mladějov, kde probíhá jeho oprava na provozuschopný exponát.

Sepsala Lucie Bílková, dle vyprávění R. Kolomého

LUCIE BÍLKOVÁ

MLADĚJOVSKÉ ROSTLINSTVO

Jednou ze žakovských odborných týmů v Mladějově byla skupina biologů. Jejich cílem bylo sledovat floru v oblasti 49°49' s. š a 16°35' v.d. Jedná se o území patřící z geomorfologického hlediska k Podorlické pahorkatině a je součástí Moravskotřebovské kotliny mající pahorkatinný ráz. Z hlediska klimatických podmínek je území zařazeno do mírně teplé a mírně vlhké oblasti MT2-MT5. Biogeograficky náleží do hercynské oblasti.

Původně zde mimo jiné rostly i bukové porosty. Člověk se k přírodě nikdy příliš uctivě nechoval, odnepaměti si ji přetvářel k obrazu svému. Krajina bývá ochuzena o společenstva s přirozeným vývojem mající v přírodě vysokou stabilitu.

Pro tento účel byly pro studium vybrány dvě velmi odlišné lokality: Bučina v okruhu zastávky „Veksl“, vzdálené asi 3 km od stanice Mladějov, a lokalita ve stanici Mladějov asi 50 m podél drážky směrem k „Vekslu“.

1) Typ krajiny L5 přírodní a přírodě blízká - **bučina** je listnatý les, kde hlavní dominantou je buk (*Fagus sylvatica*), který v optimální fázi vývoje porostu tvoří hustě zavětřené, stinné porosty štíhlých kmenů s malým zastoupením keřového patra

KLÁRA VÁZLEROVÁ

(mladé dřeviny) a podrostem bylin a trav patra bylinného. Ve střední Evropě mají často svou východní hranici. Půdní profil zde bývá hluboký a půdní typ většinou hnědozem. Biomasu listnaté dřeviny tvoří 1 – 2 % zelené listy, asi 80% nadzemní části a zhruba 20 % podzemní orgány. Ze střeoevropské fauny čítající asi 48 000 druhů je kolem 7 000 druhů adaptováno právě na bučiny. Její porostní klima tvoří:

a) na jaře světlo před olistěním i v zimě pro mechorosty, jarní byliny

b) jiné spektrální složení světla (podrost pak žije v červeno-zeleném stínu)

c) intercepce srážek nerovnoměrná (u kmenů příliš vlhko)

d) opad listů v krátkém časovém období, mechanicky přikryje bylinné a mechové patro (mechy chybějí)

e) opad chemicky příznivý, rychlý rozklad půdním edafonem.

Buk je strom vyšší než 40 m, dožívá se stáří 200 – 400 let, jeho kmen ve výšce 130 cm nad zemí může dosáhnout průměru až 100 cm. Kvete ve stáří 20 - 40 let v intervalech 5 – 10 let. Klíčivost jeho semen dosahuje 70 až 80%. Délka klíčivosti je 6 měsíců, růst semenáčků je pomalý do 5 let. Růst stromu je do 60 – 100 let. Koruny dospělých stromů jsou velmi stinné, schopnost semenáčků snášet stín je dobrá. Srážky stékají po kmeni, kolem může docházet až k zamokření. Citlivost vůči suchu v létě je silná, silná je citlivost na zimní mrazy a velmi silná je citlivost na pozdní mrazy na jaře. Dřevo je tvrdé těžké, trvanlivost je střední.

KLÁRA SLOŠIARIKOVÁ

V bukových lesích se můžeme setkat s jedlemi, tvoří jedlobukové lesy. Jedle (*Abies alba*) je z ostatních jehličnatých dřevin nejpodobnější buku jak ekologicky tak rozšířením, přesto se liší čisté bučiny od čistých jedlin v řadě aspektů. (Jedliny jsou chudé na jarní kvetoucí druhy, časté jsou druhy s letním optimem a mechy, čímž se podobají jiným jehličnatým lesům.)

Na našem stanovišti se vyskytoval ve stromovém a keřovém patře: buk lesní, javor klen, lípa, javor mléč, dub zimní, líska obecná, jedle bělokorá, bez i bříza. Byliny byly zastoupeny porostem mařinky vonné (svízele), která toleruje jak kyselé, tak zásadité podklady, upřednostňuje však nevápenné půdy. Vyskytuje se ve světlých, na živiny bohatých listnatých lesích, zejména v bučinách, často ve velkých plochách. Dále jsme zde zjistili výskyt svízele okrouhloolistého, netykavky malokvěté, violky lesní, starčeku, rozrazilu lékařského, bažanky vytrvalé, mléčky zední, šťavele kyselého, konopice, borůvčí... Z kapradin jsme zaznamenali papratku samičí. Papratka nesnáší znečištěné ovzduší. Roste ve vlhkých, humózních, stinných lesích, zejména bučinách.

2.) Typ krajiny X13 silně ovlivněné nebo vytvořené člověkem - **železnice** na území stanice Mladějov (425m n. m.), asi 50m podél drážky směrem k „Vekslu“. Zde vznikl v přírodní krajině biokoridor, který více ovlivňuje flóru než faunu. Jednalo se však o malý zábor půdy, který působil jen okrajový zásah. Díky další činnosti člověka se jako na jiných takto frekventovaných místech musel zákonitě projevit následek této činnosti v podobě výskytu nepůvodních druhů, které se nejen dále samy rozmnožují, ale zabírají i stanoviště další, ze kterých vytlačují druhy původní; a tak změnily i v této oblasti ekosystémy (krajinný ráz). Druh při zanesení do nového areálu unikne některým ekologickým vazbám, kterými byl v původním areálu omezován. Jedná se zejména o rostliny mohutného vzrůstu, které stíní a dusí původní vegetaci, či rostliny s enormní schopností se rozmnožovat díky velkému počtu semen či nadměrné klíčivosti. Dalším faktorem je absence jejich škůdce, chorob i jejich velká ekologická valence (schopnost růst v různých podmínkách). K šíření rostlin přispívá také mnohdy neznalost lidí. Často začne například celík kanadský bujet za vsí, kde si ji někdo přinesl jako „pěknou dekorativní rostlinu“ do své zahrádky. Pro toto území je charakteristický výskyt: zlatobýlu kanadského (celík kanadský), pelyněk zlatobýl, starčeků, vrbovky úzkolisté (vrbka úzkolistá), vratiče obecného, třtiny křovištní, čekanky obecné, třezalky tečkované, mrkve obecné, sadce konopáče, turanu ročního, turanky kanadské, lnice květel, truskavce ptačího (rdesno ptačí), jitrocele většího, heřmánkovce nevonného, vrby jívy, břízy, topolu, osiky...

Řešením současné situace může být pravidelné kosení a mýcení ohnisek výskytu těchto vetřelců, zamezení jejich dalšího šíření a výsevy osivem místní proveniencí.

Drážka sloužila běžnému provozu od roku 1919, a to celých 73 let. Nezpůsobila svojí existencí výrazný zásah do okolních biotopů. Sama se stala během desetiletí nedílnou součástí krajiny. Neovlivnila estetickou funkci krajiny a ani biodiverzitu tamní vegetace.

Vznik trávobylinných porostů kolem trati je třeba přiřadit do biotopu extenzivně sečených luk nížin a podhůří a vhodně o ně pečovat.

Věříme, že je naše velké štěstí, pokud dnes můžeme navštívit mladějovskou úzkokolejku, která je položena stále ještě v pěkné krajině.

Michal Strejček, Jiří Šmída,
za odborné asistence RNDr. A. Purketové

BITVA O ŠAMOT aneb LUMPOVÉ A LUPEK

Divadelní hra napsaná na motivy skutečné události

scénář a režie: Kateřina Musilová

Petr Hrubý

Vypravěč: Píše se rok 1911 a nacházíme se v obci Mladějov, které vládnu Liechtensteinové.

Mauve: Jsem Gerhard Mauve a právě jsem se přestěhoval se svou manželkou Annou a svým synem Edgarem sem, do vesnice Mladějov.

První horník: Pane Mauve, Pane Mauve!

Druhý horník: Objevili jsme na vašem pozemku ložisko lupku.

První horník: To by se dalo zpeněžit.

Mauve: Vydělávat budu já, ty máš peněz dost.

Vypravěč: Protože byl zkušený horník, tak věděl, jak těžit tuto surovinu. Za nějakou dobu se Liechtenstein dozvěděl o Gerhardu Mauve a o jeho zbohatnutí.

Žán: Výsosti, ten přistěhovalec našel ložisko lupku a je už skoro bohatší než vy.

Liechtenstein: S tím si nemusíme dělat starosti. Skupte velmi bohatou oblast na suroviny. A tak toho Germorarda Mouvida zlikvidujeme.

Žán: Je to Gerhard Mauve výsosti.

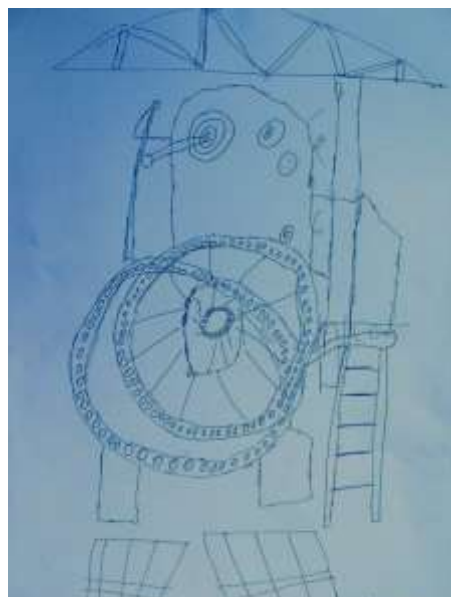
Vypravěč: Začal také těžit, ale nebyl tak dobrý horník a obchodník jako Gerhard, a proto ...

Žán: Výsosti, donesly se mi zprávy, že Mauvemu vydělává těžba mnohem víc než vám.

Liechtenstein: Napište mu dopis, ve kterém bude stát, že zaplatí z každého vagónu daně.

Mauve: Ženo, pojd' sem, přišla nám pošta. (*Mauve otevírá obálku*) To je od panovníka, mám platit za každý vagon lupku 12 rakouských korun a tady je ještě smlouva na neurčitou dobu.

Žena: Jdu zrovna do města, hodím to na poštu.

JOSEF HÁJEK

Žán: Došel dopis od Mauveho, souhlasí s podmínkami.

Vypravěč: Gerhard Mauve daně sice chvíli platil, jenomže po roce ho to přestalo bavit a tak přestal platit. Liechtenstein se naštvál a kvůli maličkostem se začal hádat a dostali se k soudu.

(Přichází Gerhard se svou ženou a usedají do lavice, přichází soudce)

Soudce: Posad'te se. Obžalovaný Gerhard Mauve je obviněn z neplacení daní.

Právník Liechtensteina: Můj klient má právo na daně z vývozu lupku.

Právník Mauveho: Můj klient podle zákona 1234 odstavce 5, řádku 6. není povinen platit Liechtensteinovi žádné daně.

(začne hádka a rvačka)

Soudce: Soudní proces se odročuje na zítřejší den!!!

(po příchodu domů Gerhard Mauve umírá)

(následující den u soudu)

Soudce: Všichni přítomni?

Právník Mauveho: S lítostí vám musím oznámit, že můj klient ze dne na den skonal.

Vypravěč: Po smrti Gerharda Mauveho se konkurenční firmy snaží koupit jeho firmu. Jeho syn se však rozhodne, že si tu firmu nechá.

Edgar Mauve: Nechápu, proč můj otec pořád vedl s tím Liechtensteinem nějaký spor. Mám nápad: napíši Liechtensteinovi omluvný dopis a návrh na spojení našich firem.

Liechtenstein: Ta domluva o příměří se mi zamlouvá, ale měli bychom si zvolit nějakého ředitele.

Vypravěč: A takhle končí vypravování o sporu Liechtensteina a Gerharda Mauveho.

V prvním nastudování hry účinkovali:

Vypravěč – Kateřina Musilová

Gerhard Mauve – Petr Hrubý

Anna – Petra Šípová

Edgar Mauve – Jiří Šmída

První horník – Radek Horák

Druhý horník – Lukáš Kulla

Žán – Bedřich Školař

Liechtenstein – Jakub Školař

Právník Mauveho – Vendula

Smolíková

Právník Liechtensteina - Beáta

Šnajdrová

Soudce - Michal Strejček

DÍVKA V ZAJETÍ TECHNIKY

Na lavičce v parku sedí dívka. Krajinou se nese řehání koní z nedaleké farmy, které se skoro ztrácí v hluku jedoucích aut, jež brázdí silnici vedoucí kolem poklidného parku. Dívka pozoruje ztěžklé šedé mraky, v tom ucítí v kapse jemné vibrace, které vycházejí z přístroje, jenž vyluzuje pro ni tak známé melodie. Sáhne do kapsy pro onen přístroj, jemuž se lidově říká mobil. Jediný pohled na displej a hned zjistí, kdo si na ni vzpomněl. Stačí tak málo. Malé tlačítko

HANA ŘEHÁČKOVÁ

překoná všechny vzdálenosti i překážky a spojí nás s osobou, na jakoukoli si vzpomeneme. Následuje stereotypní pozdrav a po krátké prázdné konverzaci hovor mechanicky ukončí. Stejně jako každý člověk používající mobilní telefon. Vstane z lavičky a prochází alejí zelených stromů směrem ke svému autu. Je to další mechanický stroj, avšak oproti mobilu se skládá z koleček, hřídelí, páček a převodů, pro ni ne tak známých součástí. Opět stačí jeden malý činitel, aby se tato velká

PETRA ŠÍPOVÁ

hromada plechu dala do pohybu. Pomocí pěti základních součástí interiéru se člověk naučí tento přístroj ovládat. Od tohoto dne je automobil plně využíván i v případě, kdy se člověk zvládne dopravit pěšky.

Po krátké jízdě autem stane před svým domem. Její dům je plný větších i menších pomocníků, bez nichž si dnes život v domácnosti neumíme představit. Pereme pomocí automatické pračky, už žádná valcha, do pračky přidáme jen prací prášek s prádlem a sama si vezme

potřebné množství vody a všechnu špinavě mokrou práci udělá za nás. Toto jsou užiteční pomocníci, ale v domácnostech najdeme i takzvané „zloděje času“. Jsou jimi například televize nebo počítač. Člověk u nich tráví čas, aniž by si uvědomil, jak rychle utíká. Obzvláště počítači se přezdívá „požírač mozku“. Děti u něj stráví celé odpoledne při hrách, které ani trochu nerozvíjí jejich představivost a logické myšlení. Nedokážou pak ani plně komunikovat s okolím.

U rádia není tolik záporných vlastností, spíše naopak. Nejenže u něj člověk zvládá i jiné a mnohdy užitečné funkce, ale ještě se mu nabízí určitá forma relaxace. Avšak ne nadarmo se o hudbě říká, že léčí duši.

Všechny tyto součásti našeho, ale i dívčina života jsou uváděny do chodu elektrickým proudem. Bez proudu by nebylo světlo v lampách, bez světla by byla jen smutná tma. Elektřina však něco stojí. Aby zaplatila účty za telefon a auto elektriku vodu nebo plyn musí také pracovat. Dříve pracovala v místní továrně jako pásová dělnice. Odtud však utekla do klidné kanceláře, protože hluk a šum všech těžkých strojů ve výrobní hale jí přivádělo k šílenství.

K odreagování spoustě lidí slouží po všech městech různé noční kluby, bary a hospůdky. Člověk si nad sklenicí vína nebo püllitrem piva postěžuje na dnešní situaci. Většinou se po dlouhých rozmluvách vrací domů. Už ne však svižně, ale naopak ztěžkle a vrávoravě. Pokud si v těchto chvílích nedá pozor, může se mu stát technika osudem. Jak snadno se člověk pod vlivem alkoholu přimotá pod kola jedoucího auta.

Naše hrdinka však dává přednost zcela jiné relaxaci. Mnohem raději se jde projít do svého oblíbeného parku. Dřevěná lavička pod vysokým košatým dubem je jejím zamilovaným místem.

Jednoho dne v pracovním počítači smazala důležitý dokument a dostala výpověď. Za deště šla ke své lavičce a nevnímala blesky nad sebou. Usedla na své milované místo a její smolný den skončil ve chvíli, kdy do košatého dubu nad lavičkou uhořel blesk. Ulomila se větev a naše dívka skonala na svém milovaném místě, uprostřed přírody.

Lucie Bílková

LUCIE BÍLKOVÁ

MLADĚJOVSKÉ HRADISKO

Nad Mladějovem, kousek od úzkokolejné dráhy, stojí na vrcholu kopce dřevěná rozhledna. Z ní je vidět nejen Mladějov, ale i města Moravská Třebová, Lanškroun a mnoho okolních vesnic, celá Podorlická pahorkatina a Zábřežská vrchovina.

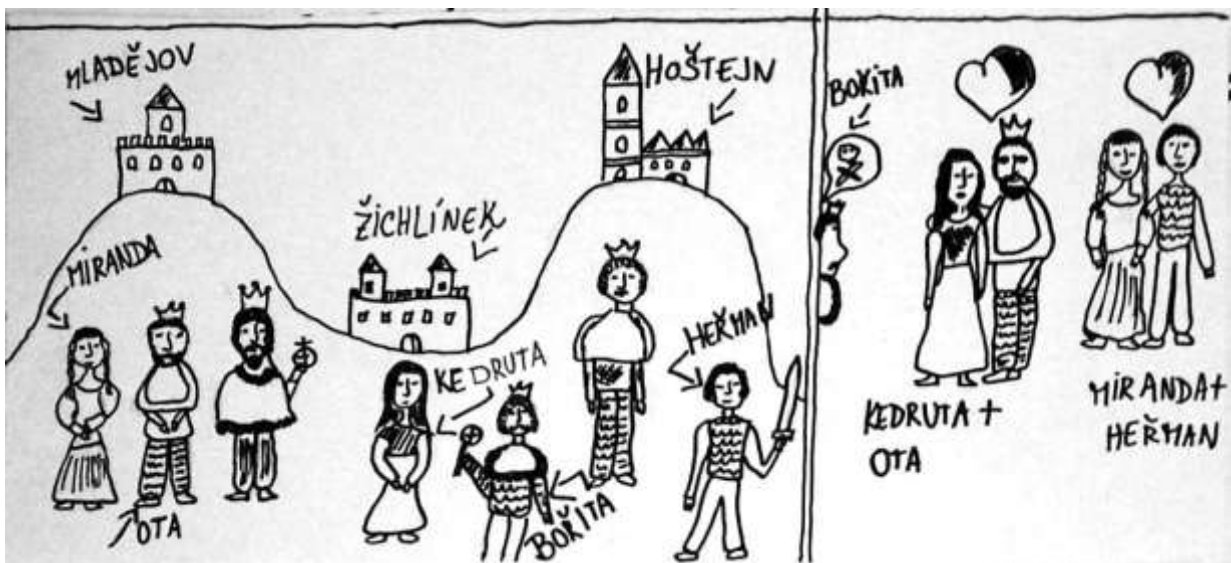

PETRA BENEDOVÁ

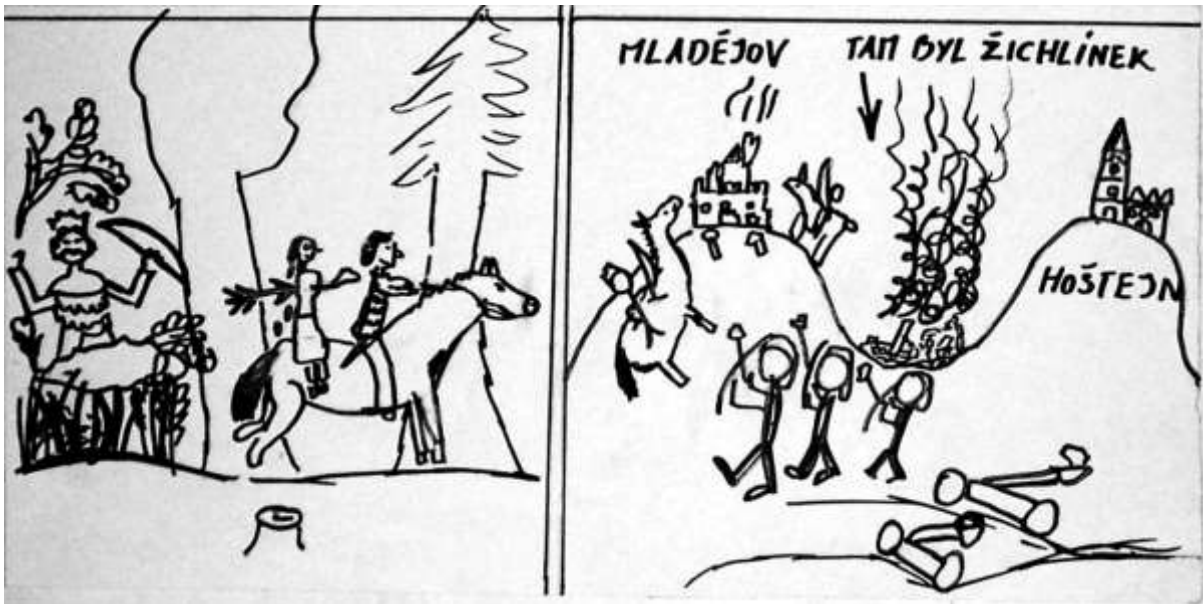

LADISLAV BŘICHÁČ

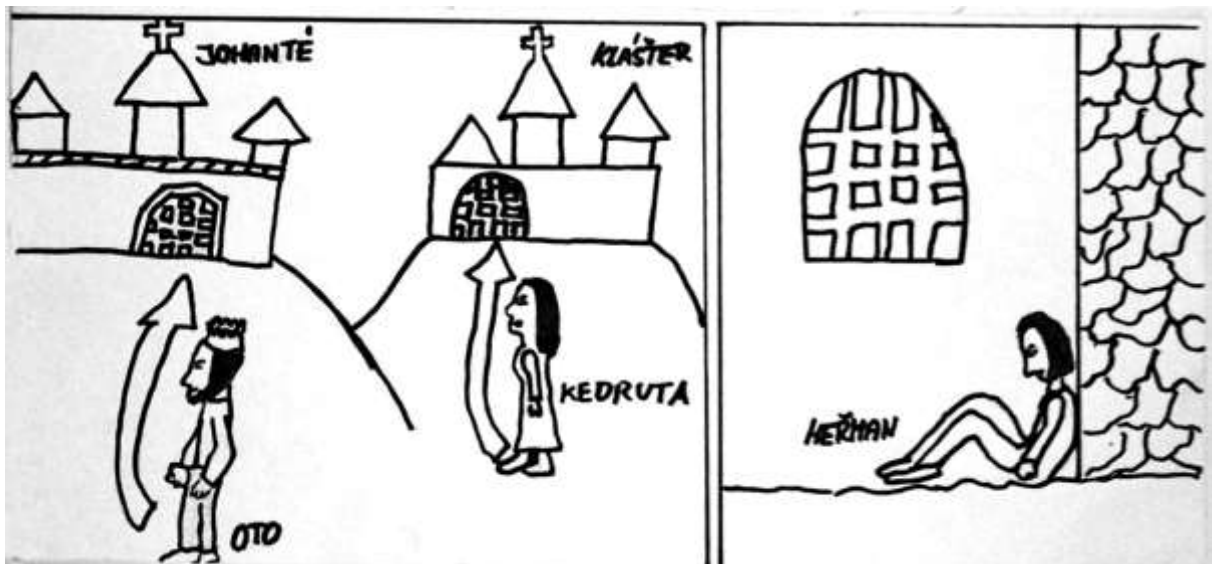
Na tomto místě původně stál hrad, k němuž se váže pověst:

Nedaleko od sebe stály tři spřátelené hrady. Na hradě Mladějov žil starý rytíř se synem Otou a dcerou Mirandou, na hradě Hoštejn další rytíř se synem Heřmanem a na hradě Žichlínek vladyka Bořita s dcerou Kedrutou. Rytíři byli odedávna přáteli a mezi jejich dětmi vykvetla láska. Kedruta milovala Otu a Miranda Heřmana. Jenže Bořita nechtěl povolit sňatek své dcery s Otou, a tak jej nechal tajně uvrhnout do hladomorny.

Když mladějovský rytíř zemřel, zmocnil se Bořita jeho dědictví. Aby potvrdil své nároky na Mladějov, chtěl se oženit s Mirandou. Jenže ta jej nechtěla a utekla s Heřmanem z hradu. Bořita je však dopadl a Mirandu zabil šípem. Heřman se rozhodl pomstít smrt své milé, sebral vojsko a pobořil nejen hrad Žichlínek, ale i Mladějov, kde ve sklepení našel uvězněného Otu.

Ota po prožitém utrpení vstoupil do řádu Johanitů a nešťastná Kedruta vstoupila do kláštera. Heřman zatrpkl vůči světu a stal se loupežníkem. Královské vojsko jej však dopadlo, jeho hrad pobořilo a Heřman zemřel ve vězení.

Hana Řeháčková
 Jakub Školař
 Kateřina Musilová

Výchova ke vztahu
ke kulturně
historickému
dědictví

www.3zsmst.cz
www.mladejov.cz
www.historickededitvi.cz

Vydala
ZÁKLADNÍ ŠKOLA MORAVSKÁ TŘEBOVÁ
KOSTELNÍ NÁMĚSTÍ 21
2008